

Anmeldelser.

Vilh. Andersen: Den danske Litteratur i det 18. Aarhundrede (1934). Den danske Litteratur i det 19. Aarhundredes første Halvdel (1924). Den danske Litteratur i det 19. Aarhundredes anden Halvdel (1925—31). Kbh.

Den umaadelig store Fremstilling af den danske Litteraturhistorie, her er givet, var oprindelig tænkt som en Fortsættelse af Carl S. Petersens og R. Paullis Arbejde om Litteraturen i Middelalderen og de første Aarhundreder af den nyere Tid, og som en anden Udgave af P. Hansens i sin Tid meget yndede, illustrerede Værk. Skønt den endnu i hvert Bind har et Titelblad, der minder om Oprindelsen, og desuden ved Udstyr, Billeder, Register og Bibliografier er standardiseret efter det Gyldendal'ske Forlags oprindelige Plan til en populær Haandbog, er der ikke megen Grund til at behandle den i Sammenhæng med disse Arbejder, der nærmest tilsigter at sprede Forskningens Resultater blandt et større Publikum uden at føje noget væsentlig Nyt til. Vilh. Andersens uhyre Værk, der er Frugten af tyve Aars Studier og andre tyve Aars Universitetsforelæsninger, præsenterer sig mere som en Række Undersøgelser i sammentrængt Form med et mere eller mindre løst Bindevæv af Oversigter, indledende eller sammenfattende Betragtninger, Navne og Aarstal. Fremstillingsmaaden har sine Ubekvemmeligheder. Det siger sig selv, at Bogens Værdi som Oplysningskrift svækkes ved denne Dobbeltthed. En Haandbog maa nødvendigvis have en banal Side: Læseren eller Brugeren maa til en vis Grad i Forvejen vide, hvad han kan finde i den. Men den, som tyr til Vilh. Andersens attende eller nittende Aarhundrede som Oplysningsbog, er ret ilde faren; han har egentlig kun den alfabetiske Navneliste at ty til. Inddelingen i Kapitler vil ikke give ham megen Vejledning. Det attende Aarhundrede er fordelt i sex Bøger: Holberg, Ewald, Baggesen og hver af disses »Samtid«; det nittende i ti efter »Slægtled«, om hvilke de Færreste paa Forhaand vil have nogen klar Forestilling. Heller ikke er de enkelte Forfatterskaber udarbejdede efter en ensartet Plan, og af

typografiske Hjælpemidler kendes kun Kursiven i Bogtitler og saa en vaxlende Klummetitel, som man ganske vist er højst taknemlig for, men som dog langt fra vil forslaa til Vejviser i det mægtige Stof. Føjer man nu hertil, at Sproget i mange Afsnit kræver megen Opmærksomhed for at nydes til Gavns, og at de vistnok aandrige, men tit ogsaa vanskelig forstaaelige Vilh. Anderseniader breder sig stærkt i Slutningen af sidste Bind, saa bliver det ret begribeligt, at en Del Læsere, som i 1916 abonnerede paa 1. Hefte i Tillid til at faa en ny revideret og illustreret »P.Hansen«, nu ved Modtagelsen af det 44. Hefte, rystede paa Hovedet.

Men har det omfattende Værk (det fylder omtrent som *Danmarks Riges Historie*) Skinnet imod sig, saa besidder det til Gæld indvortes Dyder. Det er fra Ende til anden et førstehaands Arbejde. For det nittende Aarhundredes Vedkommende spiller Forgængeres Arbejde endog en saa diminutiv Rolle, at man næsten helt kan se bort herfra. Selv ved de i Forvejen mest gennemarbejdede og stofligt eller ideologisk vanskeligste Forfattere som N. F. S. Grundtvig er det rent ud forbløffende, hvor lidet Vilh. Andersen staar i Gæld til tidligere Forskning. Det er endog langt fra, at hans egne, talrige Bøger og Monografier gaar igen i forkortet Udgave. Behandlingen af Oehlenschläger er ganske forskellig fra den i hans store trebinds Værk om Digteren. J. L. Heiberg er mere alsidigt betragtet end i det store Afsnit, der er viet ham i Tider og Typer. Paludan-Müller er helt nyskreven. Noget anderledes forholder det sig ved det attende Aarhundrede. Her forelaa jo ogsaa nyere Behandlinger, til hvilke der maatte tages Hensyn; alligevel er det ikke meget, der kan føres tilbage til Jul. Paludans to Bøger om Holbertiden fra 1913 eller F. Rønnings *Rationalismens Tidsalder*; mere Paavirkning finder man fra M. Lamm's *Opplysningstidens Romantik* og Ludvig Kochs *Opplysningstiden i den danske Kirke*, ligesom naturligvis de talrige Monografier til denne Tidsalder har kunnet udnyttes; det gælder navnlig Holberg- og Ewald-Litteraturen; et Exempel paa en elegant Benyttelse af et grundigt historisk Arbejde finder man i Behandlingen af Baggesens tyske Omgangskreds, der hviler paa L. Bobés kendte Værk om den *Reventlowske Familiekreds*. Værkets Rigdom paa nye Iagttagelser og nye Tanker er saa stor, at det vil blive brugt som Kildeskrift for de fleste Forfatteres Vedkommende. Vilh. Andersens Fremstilling vil ret selvfølgelig blive taget til Udgangspunkt for fremtidig Forskning.

En anden af dets Dyder er en Helhed i Synspunktet, som hører til Sjældenhederne i den Slags Arbejder. I Modsætning til Georg Brandes' eller Julius Paludans brudstykkeagtige Behandling

af dansk Litteratur i europæisk Belysning er denne Bog skrevet ud fra Ideen om Nationaliteten og Sammenhængen mellem Slægterne. Der lægges den største Vægt paa at fremdrage hjemlige Træk i Kultur- og Forfatterbillederne, og der er gjort en overordentlig Indsats for at optrække Linierne i de nationale Traditioner. Man erindrer, at Vilh. Andersens første Skrift havde til Motto »introspeciendo«. I den Henseende hævder især Fremstillingen af det 18. Aarhundrede sig smukt; det er jo i de senere Aar ofte blevet betragtet ret ensidigt igennem tyske Brillen — uagtet den tyske Indflydelse er svagere end den franske, mens den engelske aldrig er fyldestgørende studeret. Iøvrigt savner man, i Afsnittet om *Holbergs Samtid*, som en Følge af den fatale Plan, en rigtig tydelig Redegørelse for det store Omsving, der fandt Sted i dansk Aandsliv i Aarene 1740—70, da den nye Prosa blev til og den verdslige Poesi især under engelsk Indflydelse fik en bedre Smag og højere og renere Idealer end før.

Det svageste i Bogen er uden Tvivl den store Synthese af det 19. Aarhundrede, hvor vistnok ikke mange Forskere vil kunne følge Vilh. Andersen. Han har paa en beklagelig Maade bidt sig fast i den Idé, at denne Tidsalder er »Dannelsens«. Vexlende Held har han ogsaa haft i sit noble Forsøg paa at faa optaget de fagvidenskabelige Forfattere i Litteraturhistorien. Den Methode, der var anvendt i P. Hansens gamle Skrift, at lade hver Videnskab behandles i et særligt Kapitel af en Fagmand, var visselig ikke nogen Løsning af Spørgsmaalet; de forskellige Zoologer, Astronomer, Filosofer o. s. v. forblev jo saa uden for den litterære Sammenhæng. Den heldigste Fremgangsmaade er uden Tvivl at medtage, hvad der angaar Aandslivets almindelige Historie: de duelige Skribenter uden Hensyn til Fag i Prosahistorien, Filosoferne og Theologerne i Idéhistorien. Efter min Mening er der ikke megen Ræson i at gøre Rede for selv en Tycho Brahes eller en Nic. Stenos faglige Bedrifter; men deres Aandsform, som den viser sig baade i deres videnskabelige Arbejder og i deres mere private Skrifter, maa behandles. For Vilh. Andersen er nogle Forfattere lykkedes aldeles udmærket, navnlig Theologerne, mens andre, især Naturforskere og Arkæologer, er blevne afspiste med Næsten-Vittigheder. Filosoferne, fra hvem i saa høj Grad Tankerne kommer, burde uden Tvivl have haft en Hovedplads, det havde ogsaa lettet Fremstillingen af de andre; men som bekendt har Vilh. Andersen altid haft en Idiosynkrasi mod Filosofi.

Af Hovedforfatterne er i det attende Aarhundrede Stykkerne om Holberg og Baggesen ganske særdeles vellykkede. Det første kan nok forundre, da just Holberg næsten er fortærsket; men det

er lykkedes Vilh. Andersen paa sin egen Maade at sætte Nordmanden i dansk Belysning. Med Baggesen er det egentlig Synd — her var Stof til et nyt Hovedværk, og den urimelige Sammentrængning paa 117 Sider har gjort Fremstillingen utrolig svær at fatte. I Karakteristikken af Wessel blander Godt sig med Ondt; Billedet af den forhutlede Digter, der »slentrede« igennem Livet, ogsaa i sine Vers, er udmærket; men hvad Rimelighed er der i at gentage den gamle forkerte Traver om *Kærlighed uden Stromper* som et Udslag af den »gothiske« Aands Revolte mod den franske Klassicisme? Der findes ingen Polemik mod Tragediens tre Enheder i Stykket — de berømmelige Enheder hører jo lige saa meget hjemme i Komedien som i Tragedien, og Wessel vilde ganske sikkert finde et Drama højst latterligt, hvis det satte sig ud over dem. Fra Bindene om det nittende Aarhundrede synes jeg Afsnittene om H. C. Andersen, Hauch og Kierkegaard er mindre tilfredsstillende (dog er Afsnittet om Kierkegaards Sprog en Gevinst); som noget ganske ypperligt tør fremhæves Kapitlerne om Grundtvig, Chr. Winther og Holger Drachmann, der kunde være udgivne som Særskrifter og i og for sig var nok til at dokumentere Vilh. Andersen som en af vort Aarhundredes mest overlegne Litteraturforskere.

Paul V. Rubow.

Sverige och den slesvig-holsteinska frågan 1849—50. Akademisk avhandling av Bo V: son Lundquist. Upsala. 1934.

Dr. Lundquists ovenstående, henved 400 sider store afhandling skildrer det i Danmarks historie så betydningsfulde år fra våbenstilstanden i Berlin 10. juli 1849 til den såkaldte »simple« fred sammesteds 2. juli 1850. Efter afhandlingens titel at dømme er det rimeligt at antage, at den oprindelige plan for arbejdet kun har gået ud på at behandle Sveriges stilling til det slesvig-holstenske spørgsmål i det pågældende tidsrum — altså den kraftige diplomatiske støtte, som Sverige-Norge stedse ydede Danmark, og den direkte hjælp, som Danmark fik ved, at Sverige stillede et besættelseskorps på 4000 mand, der i henhold til våbenstilstandsbetingelserne skulde holde ro og orden i Nordslesvig. Men en sådan formentlig oprindelig plan må da under de omfattende arkivstudier, dr. L. har foretaget, være undergået en meget betydelig ændring. Titelen er derfor kommet til langt fra at dække indholdet, da afhandlingen faktisk er udvidet til at behandle »Danmark og det slesvig-holstenske spørgsmål« i det nævnte år.